

Fabryka wody

Edward WIECZOREK

Baza surowcowa, skoncentrowana na niewielkim stosunkowo obszarze Wyzyny Katowickiej i Garbu Tarnogórskiego, dała w XIX wieku początek niebywalej industrializacji Górnego Śląska (o początkach tego procesu pisaliśmy w numerze 6 z 2002 r.), a rosnącemu żywiolowo przemysłowi zaczął towarzyszyć gwałtowny wzrost liczby ludności w miastach, osadach przyfabrycznych i koloniach robotniczych. Dość wspomnieć, że w 1781 r. na obszarze ówczesnego powiatu bytomskiego mieszkało 12,3 tys. osób, a sto lat później na tym samym terenie (w międzyczasie nastąpił podział powiatu bytomskiego) żyło już 405 tys. mieszkańców. W wyniku procesów miastotwórczych powstały lub rozwinęły się takie miejscowości, jak m. in. Katowice, Królewska Huta, Huta Laury, Świętochłowice, Goduła, Hajduki, Zabrze.

Od samego początku procesowi industrializacji i urbanizacji zagłębia przemysłowego, które nazwano później Górnośląskim Okręgiem Przemysłowym, towarzyszył niestety niedobór wody. Położenie na działle wodnym Wisły i Odry, ucieczka wód gruntowych w głąb kopalń, zanieczyszczenie wód powierzchniowych ściekami przemysłowymi i komunalnymi powodowały sytuację niemalże katastrofalną, a jeszcze na początku XIX wieku ludność czerpała wodę po prostu z rzek, stawów czy studni.

Dopiero na początku lat siedemdziesiątych XIX w. rząd pruski zaczął dostrzegać problem deficytu wody, za który obarczono winą przemysł wydobywczy. Epidemie cholery w latach 1873 i 1874 spotęgowały i tak głośnie już protesty ludności i władz miejskich i wymusiły na rządzie działania na rzecz budowy sieci wodociągowej na Górnym Śląsku. Już w 1874 r. zlecono więc inż. L. A. Veitmeyerowi opracowanie bilansu wodnego i koncepcji zaopatrzenia w wodę trzech nowych powiatów: bytomskiego, katowickiego i zabrzańskiego.

Na pierwszy ogień poszła Królewska Huta (dzisiejszy Chorzów). Szcze-

gółowe plany sieci wodociągowej władze Rejencji Opolskiej zleciły inż. Franzowi Salbachowi z Drezna, który przygotował projekt podziemnej stacji pomp w szybie „Adolf” (dziś „Staszic”) kopalni ołowiu i srebra „Fryderyk” w Tarnowskich Górach. Z tarnogórskich podziemi wypływało na minutę 25 m³ krystalicznie czystej wody, która pod Ptakowicami zasilala rzekę Dramę i płynęła sobie w dal. Założone na szybie „Adolf” pompy zaczęły w latach 1883-1884 przetłaczać wodę rurociągiem do wieży ciśnień w Łągiwnikach i sieci wodociągowej Królewskiej Huty i okolic, dając początek pierwszemu państwowemu wodociągowi dla pruskiego Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego.

Budowa wodociągu dla Królewskiej Huty rozbudziła także nadzieje mieszkańców Katowic i Zabrze, jednak wydajność tarnogórskich podziemi była zbyt mała na zaspokojenie wszystkich potrzeb. Wówczas przypomniano sobie o ujęciu „Zawada”.

W latach 1873-1875 w sąsiedztwie Zawady koło Pyskowic w trakcie prac poszukiwawczych węgla kamiennego natrafiono na niezwykle wydajne źródła wody podziemnej, która z odwiertów zaczęła wypływać pod własnym ciśnieniem. Pracę nad odwiertami kontynuowano w ramach programu inż. Salbacha. Wkrótce odwiercono kolejną studnię, która osiągnęła głębokość 205 m, a w 1882 r. – następną, tzw. Karchowicką Studnię Głębinową o głębokości 215 m. Jednak prace wiertnicze nie zostały sfinalizowane podłączeniem studni głębinowych do

wodociągu. Przerwano je w 1882 r., koncentrując się na wodociągu Tarnowskie Góry – Królewska Huta.

Kolejna epidemia cholery na Górnym Śląsku w 1892 r. przyspieszyła decyzję o budowie przyłącza wodociągu Tarnowskie Góry – Królewska Huta z Bytomią przez Karb do Zabrze. W 1894 r. położono rurociąg (średnicy 400 mm) z Karchowic przez Wieszowę, Rokitnicę do Karbia, gdzie włączono go w przyłączy Bytom – Zabrze. W tym samym czasie przystąpiono też do budowy całego kompleksu wodociągowego w Karchowicach. Do 1895 r. powstały tu wolno stojące budynki stacji pomp, kotłowni parowej z kominem, budynku administracyjno-mieszkalnego, warsztatu z magazynem i łaźnia dla załogi. Wzmocniono też obudowę Karchowickiej Studni Głębinowej i zbudowano wieżę ciśnień w Chebziu. Autorem projektu całego założenia był królewski radca budowlany Haselow z Gliwic.

Z chwilą uruchomienia wodociąg o wydajności 15,8 tys. m³ na dobę dostarczał wodę dla 93 tys. mieszkańców Zabrze i okolic, dla dworców kolejowych w Bytomiu, Chebziu (Ruda Śląska-Chebzie) i Zabrze oraz Królewskiej Kopalni Węgla Kamiennego „Królowska Luiza” w Zabrze. W pierwotnym kształcie karchowicka fabryka wody przetrwała do modernizacji w latach 1922-1924. W międzyczasie w wyniku kilku dodatkowych odwiertów uzyskiwano już 60 tys. m³ na dobę.

Prace modernizacyjne objęły wymianę zespołów pompowych na dwa parowe agregaty firmy Ascherslebener

■ Zabytkowa stacja wodociągowa „Zawada” w Karchowicach

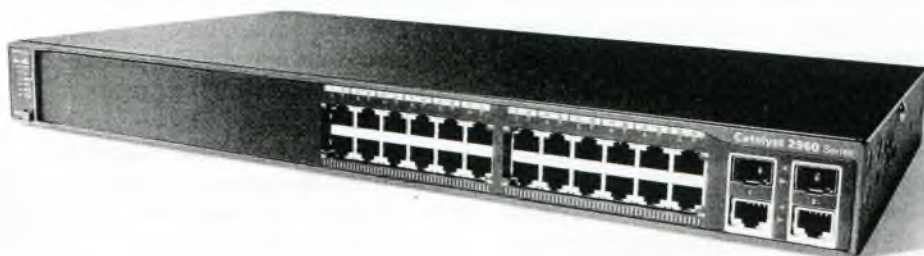
Maschinenfabrik o wydajności 11,3 m³/min., które uzupełniono w 1929 r. turbozespołem pompowym firmy Borsig z Berlina o wydajności 25 m³/min. Prace modernizacyjne objęły również instalację sprężarek tłokowych oraz kotłów w kotłowni. Rozbudowano i przebudowano także budynki stacji pomp i kotłowni, którym nadano modernistyczny wygląd. Tylko budynek administracyjny, którego parter przypomina wygląd zakładu, w 1985 r. nieznacznie zmieniono. Taki wygląd całego zakładu zachował się do naszych czasów.

W 1991 r. ten niezwykle cenny w skali całego kraju zabytek techniki, pod obecną nazwą Zabytkowa Stacja Wodociągowa „Zawada”, został wpisany na listę Narodowych Dóbr Kultury. Zespół zabytkowy obejmuje modernistyczne budynki stacji pomp, kotłowni, warsztatu z garażami z połowy lat 20. XX w. oraz pierwotny budynek administracyjny z 1895 r. Obejmuje także zespół unikatowych, zabytkowych maszyn ruchu parowego, ocalonych w latach 60. XX w. w czasie elektryfikacji zakładu. Należą do nich dwa tłokowe zespoły pompowe

Ascherslebener Maschinenfabrik z 1925 r., turbozespoł pompowy Borsiga z 1929 r., dwie sprężarki parowe i mnóstwo pomocniczych urządzeń z lat 20. XX wieku.

Zabytkowa Stacja Wodociągowa „Zawada” wpisana także została w 2006 r. na Szlak Zabytków Techniki Województwa Śląskiego. Można ją zwiedzać bezpłatnie i w dodatku z fachowym przewodnikiem. Czynna jest od poniedziałku do piątku w godz. 8-16, a w soboty i niedziele po uzgodnieniu; tel. 032 233 78 34, e-mail: gpw@gpw.katowice.pl. **MM**

Nowa usługa Rent @ Port dla małych i średnich przedsiębiorstw

Firma GTS Energis uruchomiła nową usługę *Rent @ Port*, realizowaną z wykorzystaniem wysokiej klasy przełączników sieciowych Cisco Catalyst 2960. Nowa usługa polega na udostępnieniu małym i średnim firmom przełączników LAN z pełnym wsparciem technicznym. Miesięczny koszt usługi jest zależny od liczby wykorzystanych portów przełącznika. Dzięki temu klienci *Rent @ Port* mogą budować nowoczesne sieci lokalne nie ponosząc wy-

sokich nakładów inwestycyjnych na zakup urządzeń sieciowych.

– Koszt wdrożenia nowoczesnych rozwiązań informatycznych jest jedną z najpoważniejszych barier hamujących rozwój małych i średnich firm w Polsce. GTS Energis i Cisco wychodzą im naprzeciw zasadniczo zmniejszając nakłady inwestycyjne potrzebne do zbudowania niezawodnej sieci lokalnej, która jest podstawą do wdrażania nowocze-

nych aplikacji – powiedział Konrad Napieralski z firmy Cisco Polska.

Rent @ Port jest pionierską usługą w ofercie GTS Energis. Usługa, świadczona już na terenie całego kraju, polega na wypożyczeniu klientom przełączników sieciowych Cisco na rok, dwa lub trzy lata. Jak zapewnia Krzysztof Kossykowski, kierownik ds. produktu w GTS Energis, w ramach umowy klient ma zagwarantowany czas usunięcia awarii, gdyż usługa objęta jest SLA (Service Level Agreement). Oplata abonamentowa jest naliczana w rytmie miesięcznym, już od 6 zł netto za każdy aktywny port wykorzystywany do podłączenia komputera, drukarki sieciowej lub innych urządzeń sieciowych np. telefonów IP. Klient płaci więc tylko za tę część infrastruktury, którą rzeczywiście wykorzystuje.

■ Cisco Systems Poland

ul. Domaniewska 39B
02-672 Warszawa
Tel. 022/572 27 00
Fax: 022/572 27 01
www.cisco.pl

PONAD 500 NOWOCZESNYCH UŻYWANYCH

OBRABIAREK

www.kirchgeorg.de

Tel.: 0049-6103-9909-0, Fax: 0049-6103-9909-50

PRECYZYJNE IMADŁA
MASZYNOWE

GŁOWICE
KĄTOWE

GERARDI S.p.A.

Światowy producent z 30-letnią tradycją
PRECYZYJNYCH IMADŁ MASZYNOWYCH I GŁOWIC KĄTOWYCH

AGENT i / lub DYSTRYBUTOR POSZUKIWANY

Tel. +39.0331.303911
Fax +39.0331.301534

ITALY

www.gerardi.it
gerardi@gerardispa.com

**Nowoczesne używane narzędzia i maszyny
do obróbki kół zębatach – ze składu!**

Posiadamy ponad 750
przeróżnych niemieckich
i szwajcarskich, markowych
produktów w magazynach o pow. 7500 m².

Jesteśmy dostawcą narzędzi i obrabiarek dla motoryzacji! Prosimy o kontakt!

HANS-JÜRGEN GEIGER

Maschinen-Vertrieb GmbH

Gulenbergstrasse 31; P.O. Box 1120; D-72555 Metzingen

Tel. 0 71 23/1 80 40 Fax 0 71 23/1 8384 • geiger@geiger-germany.com

Zapraszamy na naszą stronę internetową: www.geiger-germany.com

**Maszyny do obróbki blachy
nowe i używane
Wykaz maszyn na składzie pod
www.hesse-maschinen.com**